

Praha 28.8. 2008

Posudek na bakalářskou práci Lucie Němcové:

Femomén výlučnosti žen v oblasti péče o děti, domácnost a vztahy v rodině

Hodnocení: 35 kreditů

Komentář:

Práce Lucie Němcové se věnuje nerovnoměrnému rozdělení péče o děti, domácnost mezi partnery. Záměrem práce bylo, podle slov diplomantky, „poodhalit, jestli ženy skutečně ve všech třech oblastech výlučně postavení zastávají, pokud ano, tak jestli si ho uvědomují a zejména, jak ho hodnotí a přijímají.“ (11)

Metodologie:

Diplomantka zvolila přístup interpretativní sociologie, jako metodu pro zjišťování subjektivních postojů respondentek zvolila rozhovor podle návodu a analýzu inspirovanou kódovacími postupy zakotvené teorie (Strauss, Corbin, 1999). Co se týče samotné analýzy dat, velmi jsem ocenila kategorie, které diplomantka zvolila (*in vivo*). Zvláště kategorie „To jsme vůbec neřešili“, „Jakoby nenaplněná“, či „Většinou zavolají „mami“, považují za velmi dobře vybrané a obsažné. Diplomantka také vždy tuto kategorii zakotvila v citátech, a každá kapitola je zakončena shrnujícím textem, ve kterém se diplomantka pokusila o shrnutí problematiky a diskuzi nad těmito citáty. Pro další rozpracování této bakalářské práce bych diplomantce doporučila interpretaci vycházející s ještě bližší práce s výpověďmi. To by jí umožnilo pracovat s jednotlivými diskurzivními strategiemi žen, umožnilo by jí také postihnout momenty rozporů ve výpovědích apod. Například u kategorie „to jsme vůbec neřešili“ se ve výpovědích neustále znovu a znovu objevuje odkaz na „přirozenost“ daného uspořádání (tedy žena v okamžiku narození dítěte zůstává doma a přebírá veškerou péči o domácnost), a na automatiku tohoto rozhodnutí: „to bylo jasné, že to budu já“, „čoveče, tak to nevím, to u nás vyplynulo naprosto přirozeně, že s nima budu já“. Diplomantka sice následně konfrontuje tyto výpovědi s výpověďmi, které tuto „přirozenost“ spojují se strukturálními podmínkami (finanční diskriminace žen v zaměstnání, vyšší výdělků partnerů), nicméně sama výpovědi komentuje velmi málo. Konečný komentář v této kategorii je poněkud povšechný a nepřináší mnoho nového. „Z uvedených dat lze vyvodit, že v rodinách dotazovaných respondentek v převážené většině přetrvávají kulturní stereotypy a že respondentky přijaly tradiční sociální role, protože jinou možnost než zůstat s dětmi doma vůbec nezvažovaly (dokonce ani v případě, že respondentka měla větší plat než manžel.“ (32) Tento komentář odhaluje ještě jedno potenciálně slabé a problematické místo: a sice jistý hodnotový soud, který se zde do komentáře ve výrazech jako „přetrvávání kulturních stereotypů“, „přejímání sociálních rolí“, na jiném místě diplomantka mluví o „internalizaci“ těchto rolí, může vkrást. To jistě nebyl diplomantčin záměr (viz její reflexe vlastních východisek v úvodu práce). Pro to, aby se tomuto nebezpečí hodnotových a normativních soudů diplomantka vyhnula, by, podle mého názoru, pomohla právě bližší práce a jednotlivými výpověďmi. Navrhovala bych proto také doplnit studii otázkami, které by se více ptaly po např. symbolickému kapitálu, který respondentky z těchto „stereotypních“ voleb získávají (toto se koneckonců přímo nabízí u kategorií jako „udělám to radši sama“, či ještě zřetelněji u kategorie „Většinou volají „mami“).

Jistou touhu po reflexi jazyka a diskurzu je vidět z toho, že diplomantka přikládá seznam výroků žen vztahující se k péči o děti. Nicméně smysl tohoto „seznamu“, bez další analýzy a autorčina komentáře, nevidím.

Práce Lucie Němcové je opatřena velmi dobrým úvodem do problematiky. V této teoretické části diplomantka prokazuje nejenom znalost rozsáhlé literatury ke zvoleným tématům, ale zároveň dokazuje, že je schopna s literaturou samostatně pracovat a použít ji pro formulování otázek pro vlastní výzkum. Nicméně dvě poznámky, resp. doporučení v této souvislosti mám: 1. bych diplomantce napříště doporučila, aby pracovala také s cizojazyčnými texty, 2. ověřovala si citované zdroje, předešla by potom následující chybě: dílo autorské dvojice Deborah Lupton a Lesley Barclay *Constructing Fatherhood: Discourses and experiences* (London: Sage, 1997) je v práci odkazováno jako práce dvou autorů a nikoliv autorek. Viz např. str. 21. To je sice malá chyba, nicméně snižuje diplomantčin kredit.

Pro feministický přístup, který diplomantka proklamuje, je obvyklé, že objasňuje svá východiska i vlastní „angažovanost“ ve vztahu ke zkoumanému tématu. Diplomantka toto činí a zamýšlí se nad tím, do jaké míry její osobní zkušenost s péčí o dítě a domácnost hrála roli v koncipování a vyhodnocování vlastního výzkumu. Jako součást etické reflexe výzkumu, je také možné zamyslet se nad tím, jakou roli v další sebereflexi respondentek hrála právě jejich účast ve výzkumu a konfrontace s diplomantkou a s kladenými otázkami. Je zřejmé, že v rozhovoru s diplomantkou respondentky nepředkládají vždy „hotové“ a dopředu ujasněné postoje a názory. Výzkum je také momentem k reflexi a formulování těchto postojů. Rozhovor je tedy nutno považovat za diskurzivní prostor, v němž se postoje konstruují. To ale také znamená, že interakce, která proběhla (s výzkumníci, otázkami a tématy, které tyto otázky implikují a konečně i sama se sebou a svými postoji z jiné časové perspektivy) pokračuje i po skončení rozhovoru. Výzkum je v tomto smyslu vždy zásahem do života respondentek. Je prostorem k proměně, ale i potenciálních konfliktů.

Formální nedostatky:

Bohužel hned v úvodu práce diplomantce uteklo v korekturách naprosté zmatení číslování poznámek pod čarou. Viz strana č. 11, kde najdeme pozn. č. 1 a poté až pozn. 5, které však patří k odkazu k poznámce 1., podobně na str. 20, pozn. č. 3. Z dalších formálních nedostatků je neoznačování citací z literatury uvozovkami, např. str. 23 u citace ze Strauss a Corbinové. Na straně č. 13 došlo zřejmě k vypuštění části textu, aniž by byl text upraven, ve finální podobě na sebe tak nasedají dvě nesouvisející věty. Tyto formální nedostatky přičítám „chvatu“ před odevzdáním práce, neboť jazyková úroveň této bakalářské práce je na vysoké úrovni, stejně jako členění textu a celková grafická úprava. Zmiňuji tyto chyby především proto, aby si jich diplomantka povšimla a měla možnost je opravit.

Celkově hodnotím tuto práci jako zdařilou, a doporučuji ji k obhajobě s hodnocením 35 bodů.

K. Kolářová